

عنوان مقاله:

حذف و ذکر عناصر اصلی و فرعی جمله و کارکرد بلاغی آن ها در گرشاسپنامه و داستان بیژن و منبژه شاهنامه

محل انتشار:

پژوهشنامه نقد ادبی و بلاغت، دوره 11، شماره 2 (سال: 1401)

تعداد صفحات اصل مقاله: 22

نویسندگان:

یحیی طالبیان - استاد گروه زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات فارسی و زبان های خارجی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

حمید امینی اسالمی - دانشجوی دکتری زبان و ادبیات فارسی، دانشکده ادبیات فارسی و زبان های خارجی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

خلاصه مقاله:

حضور و عدم حضور عناصر اصلی و فرعی جمله در متن یک اثر ادبی، تاثیر بسزایی در انتقال اغراض و مفاهیم بلاغی به مخاطب دارد. بلاغیون سنتی و عالمان دانش معانی نظیر سیبویه، جاحظ، خطابی و ... به صورت سطحی و گذرا از نقش این شیوه در بلاغت کلام یاد کرده اند. عبدالقاهر جرجانی اما در اثر دلائل الاعجاز فی القرآن، مبحث «حذف و ذکر» را در چهارچوبی قاعده مند و مشخص قرار داد و آن را یکی از ارکان پیوستگی کلام معرفی نمود. از سویی دیگر، مایکل هلبیدی به عنوان زبان شناس دستور نقشگرا، این مهم را با عنوان «حذف و جانشینی» معرفی کرده و به کارگیری از این شیوه را در انسجام متن موثر می داند. داستان بیژن و منبژه شاهنامه و منظومه گرشاسپنامه به سبب قالب شعری و زبانی حماسی، زمینه مناسبی را برای دستبردهای مختلف نحوی به خصوص حذف عناصر در جمله فراهم نموده اند. اهمیت وضعیت عناصر در جمله برای انتقال اغراض بلاغی از سوی فردوسی و اسدی توسی، ضرورت بررسی وضعیت حذف و ذکر عناصر اصلی و فرعی دو اثر را بیان می دارد؛ از این رو، پژوهش حاضر به روش توصیفی-تحلیلی، تاثیر حذف و ذکر عناصر اصلی و فرعی در ۳۰۰۰ جمله از هر اثر را به منظور شناخت معانی ثانویه مورد بررسی و قیاس قرار داده است. از عناصر اصلی جمله، به تاثیر بلاغی وضعیت نهاد، مفعول، مسند و فعل پرداخته شده است و نیز از میان عناصر فرعی جمله، وضعیت قید، متمم و اسم اشاره در انتقال برخی اغراض بلاغی شاعران در دو اثر مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج پژوهش نشان می دهند که حذف عناصر، بیشتر در فضای گفت وگوهها رقم خورده است که بافت محور بودن کلام در زمان تعاملات اشخاص، از اصلی ترین دلایل آن شناخته شده است. در کل، شیوه دو شاعر در به کارگیری حذف و ذکر عناصر در جمله، در خدمت انتقال درست اغراض بلاغی به مخاطب بوده است.

کلمات کلیدی:

دانش معانی، مبحث حذف و ذکر، اغراض بلاغی، بیژن و منبژه، گرشاسپنامه

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1600007>

